

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 3

Fylke: Akershus.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Namnesstad.

Emne: Brjnet.

Bygdelag:

Oppskr. av: E.G. Hjalmar Tangen

Gard: Tangen,

(adresse): Steinsgnaet paa. G.nr. 135 Br.nr. 3.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Nei, det er ikke i tradisjonen her nevnt nogen saadan farsedning med brukken af brjnet. Fra oldgammele stulle man her ha brukt to slags brjner, et grovt, skarpt et og et haart fint et til fingsoring af eggens skjerpung - dette sidste kaldtes almindelig aa heise eggene. Men haade brukken af navnet er farløst farsvinnet herover. Jeg hørte ere aa anden gammel i min ungdom kunne si: "Hvor brukte i gammelt haart løstykke som en heise" - naar det var tale om aa püsse eggene riktigt fin aa skarp. At det afhaate herover far ca. 70-80 aar siden stulle vist nok ha haat sin grund i, at da landhandlevirksomheten kom herover, kom ogsaa et fjeldigere utvalg af farskjellige brjner, saa folk let kunne skaffe sig no etter sit meente behov.

Det aller elste tradisjonen her nevnte om brjner og brjning farsaarsit var, at flintesteinene: den som hadde aa hadde sit verksted naad paa naen ved Høraabustonden stulle ha brukt flinteøkene, knivene osv. skarpe med brjner, saa han ogsaa brakte til søg, naar han var

paa langtue sydover [vel i Skaane] for aa bytte tel seg raafliet sau ras-
 staf til sit reksted. De store otte-
 folksmieslyder paa attelbyrene
 herover hadde nye bruk for skape
 over aa kvier, het det, aa det hadde
 ikke manglet paa bytterarer af
 gaeskjellige skind, aa suudeen
 skulle ha kat nak aa bytte til seg
 raafliet for. Der var naevnet, at
 folk af suudeen fik byttet til seg
 posseude byrner, neev eller var
 intet naevnet derom. Dette blev
 i begjuelen af jaetiaorene i for-
 rige aartuendele jaesorit greit
 stadfastet ved fuuuet af et vor-
 tin fuuuet af flinteredskaps unner
 reuegjevning i Hovmijreue her.
 De gamle her da naevte, at det
 var en affegave til gudene
 unner een saes jaetvilet til ette
 en af havglauene herover.
 Denne redskaps var saeddeles skarpt
 byrnet og skaes med tydelige
 byrnesider, aa den byrneredskaps
 sau var brukt maatte ha vaeret
 gaet. Det bemerkes, at jaesekkengeu
 her ved aartuendeskiftet brakte ved
 kammeude utskjelling af et tykt
 sandjardlag stansuudeens rek-
 sted for en kort tid fram i dogu.
 Saa haus lin og arbeide der, men-
 te man, maatte i alle tilfælde
 ha vaeret for siste havglauene
 om ikke jaet-traditionene her-
 det, at de skal ha vaeret trehav-
 glauene herover i minuetid.

1. Det er naevnet "byrne" - aa som vee-
 lisen "aa byrne". Sam areu jaesorit
 var keine naevnet paa et saes haet,
 fint og flat byrne.
2. Nu brukes bare byrner af kvier
 stein. Var byrd ligge i silerfeltet
 herover, aa nye af den galekonneude

skiffer var fra oldgamme tider
 her brukt til bygninger - skulle være
 gode bygninger, het det. Der var en-
 kelte gamle korer - oftest lit rone-
 fære - som, ja, kiver og lime
 ast gälte "aa gille anbring og solg-
 te same ogsaa faat og gjorde til
 skifferbygninger, som de saanti-
 dig solgte til folk. Der var navnet,
 at stein korekar fra ves byttet el-
 ler kjøpte man her, og at man
 ogsaa derfra fik en del bygninger,
 som var "svært lause", sa de var
 faat baat slit - dette laa langt
 tilbage i tiden.

3. ja, etter som den nye slipes-
 stein kom utasen etter 1800 blev
 det først at slipe redskapet
 paa den, og saa bygge eggen
 skarp aa give med bygnet -
 fargen paa same svarte idag.
 Nei, krossing bare med byg-
 ner - man indtaes barbeidner
 - kun slaaeskinkekniverne
 som nu meget sluedelig
 krosses med et saelig skarpt
 kunststeinsbygning. Høvel tenn-
 ne slipes ogs bygningen paa
 slipesteinen.

4. Nei, den slags fremstilling af
 eggen paa jaen har i rose tradi-
 tioner ikke været navnet, og er
 helt ukjent her. Som den same
 svikke jaen her havde nok eggen
 tjend samme mening, men bygte
 den etter paa skarp. Sigden var
 navnet same det første, "hisse-
 skjære" redskap til gravt gras og
 lauhästing her - deretter kom
 "skjære" same minneral høste
 skjære redskap. Utviklingen fra sig-
 den til skjære hadde saat faat nu den
 en større faldning og krøning af
 kniven. Sigden gik over til bare at

bli lanthesteknis herover - en tjente den ved gjenneentidene stadig har gjelt. Skjønta brukt paa den maate, at man med venste haand røvede saemmen en stor kumst og det, man skulle skjere, og saa skal man det af. Skulle frendes ha været brukt som den eneste skjere maate af asker etter, at den kom i bruk og lauge fram over tidene selv lauge etter, at jaen kom i almindelig bruk. Al denne redskap blev her brukt skarp. Sigdnes her stadig rettere fram til ja skulle ha været betinget i lettere skjering af en relativt kort, men ogsa passant, hvoraf den hadde været meget, skulle ha været en rest fra varmetidens flora her - en for aaltidens der sideer ja laugest utdød. Man hadde med saadanne jaer slaat den slags gras let og fast.

5. ja, naaraa store steiner med flat overflate, kun brukt til at skrubbef af eggene det "gavste" ja man brukt - stut etter som man for andreder jekt runt slipestein. Saa i mine smaa gutt dage og jagt, naar hestene skulle paa bue og skjere so, saa gid kun haet til steiner - som her laa ved siden af hustrappen - at brukt kveise ved at jere den fast en vi saag - ger slipes paa den glatte steinplaten. Steinen ligger der endnu, hestene gaar sult at slukke paa den, naar de har en kort hvil paa graspladser. Iki, slipesteinene sta paa graspladser. Paa enkelte steinlaag "gare" med store ridder var det brukt at ta slipesteinene med sig af praktiske grunde, da jaen den slags sloat ofte

for ilde.

6. Bør see icht i almindelighet - men ofte ogsaa baade to og flere stikter, af hæng af jærns gader og slottens beskaaffelse. Sliptes naar øggen eller for tøj af brøjninge.

7. Nu for tiden høre et, men for kunststeinbrugsene høre var det mange som ogsaa brøkte et trædyne, der hører har navnet "smekastikke". De var sædvanligvis af gammelt hørt træ. De mange tiereaarige sikkestammer man traf til aa grave op i ryggen blev mest almindelig ament: tie smekastikker, da træet i denne var svært hørt. Disse stikker brøktes til at finstrykke jæggen eller brøjninge - brøktes med samme ament: årer som brøjnet.

8. Hvis intet red slipstørene var til hinder lat mange dem sitte i aaret - bestegrene var almindeligvis ikke no hinder. Almindeligvis slipte - og slipes - naar med øggen med sig - enkelte tuk dem ut af aaret - men det var ystest paa sam slipte med øggen fra sig.

9. Hvarer ee det saa at si høre langarr i bruk, har fra gamle tiden været saa. Man stier aaret med jærns og, saa arets spids blistende ende paa bakken, aaret blir da staende i noget skraa stilling, og man holdt saa i jærnden ned aaret med venstre haand brøkkende brøjnet med højre haand frem og tilbage langs jæggen, skiftende jærnt den ene side af øggen ut og den andre siden tilbage med aaret. Var jærns og en eller anden grund skjæmet paa et eller andet punkt af øggen sælig, saa brøjte man paa almindelig maate det steket. Dette kalder man her fra oldgammelt "aa smekke jærn" og det gjalt ved disse raske frem og tilbage herregelser med brøjnet at passe paa, saa haanden ikke slo op i øggen, eller kunne man skjære sig stjøt - skulle

åvelse og rutine til.

10. Ja, man brukte i gamle tider
 å ha en "berkåll" til brjnet her.
 Gende paa reustre side - om kastik.
 Na var lægere en brjnet å hadde
 et trul i lagsenden med en løstrop
 i, daa den hangtes slummedigvis
 paa tallekviskapet bak.

11. Nei, ukjent her.

13. Ja, men bare natuursteinbrjner - om
 den ikke vurd, daa spjttet var paa
 brjnet.

14. } Ukjent her - ikke nevnt her.

15. } i ærgumle eller nyere tradisjonar.

16. } Levinger. Men ifølge de ælste ære-

levinger her åa var det vålvenne
 som kjennte deuslags saavel som
 farskænnende sykdomme. De
 hadde vært fæsemevnt flinke
 både som læger og øjelsørger
 - etter alt hvad tradisjonene fortæ
 talte om den var de Clairvoyan-
 te innerlige personligheter.

17. Nei, er ikke nevnt.

18. Nei, intet nevnt og noget saadant

19. En og anden hadde vist være
 med at si "trvi", naar han spjttet
 paa brjnet.

20. Nei intet nevnt eller kjent om
 deuslags her.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

adr. NORSK FOLKEMUSEUM

BYGDØY

167